

Ætla at brúka fimm ár til at finna prógvini

Talan er um einar 350.000 ferkilometrar stórt øki, sum fyra lond og harimillum vit gera krav um. Tað er føroysk hugsan at okkara landgrunnur heldur nátturliga fram suður eftir til Rockall og Hatton háslættarnar til man kemur út á djúpt vatn aftur vestan fyri Hatton og sunnan fyri Rockall/Hatton. Maðurin, sum fer at standa fyri arbeiðinum er Martin Heinesen, stjóri á Jarðfrøðissavninum

MARK

Jan Müller

Fleiri av londunum hava ratifiserað havrættar-konventiúnina, og tí eru tey eisini komin longri við sínum kanningum enn vit føroyingar, nú Danmark ikki fer at ratifisera havrættarsáttmálan fyrr enn í ár.

Martin Heinesen, stjóri á Jarðfrøðissavninum, sum kemur at standa fyri tí føroyska arbeiðinum, heldur ikki, at hetta nýtist at vera ein fyrimunur fyri tey, men vit halda, at tað hevur so mikið nógv av skundi, at vit vilja arbeiða so skjótt sum tað ber til. Hann sigur, at vit imynda okkum, at vit skulu gera hetta arbeiði ikki í einum 10 ára skeiði men nærri einum fimm ára skeiði. Danmark hevur so

eisini Grønland at taka sær av, og har eru trý øki, sum eru uppá tal.

Mest jarðfrøði

Man fer nú at kanna grundarlagið fyri, um man kann gera krøv galdandi. Grundarlagið er mest jarðfrøði og dýpi. Tað er spurningurin um "Natural prolongation" tvs. nátturligt framhald av landøkinum. Dokumentatióin, sum skal liggja við einum kravi, er rættliga umfangandi, og har er rætningslinjur, sum ein landgrunnskommisjón undir Havrættarkonventiúnini, sum kravið skal latast til, hevur gjørt.

Í sambandi við at Danmark í fjør gjørdi av at ratifisera sáttmálan í ár so varð eisini gjørt av at fara undir kanningar. Dansk stjórnir hevur tí sett pengar, umleið 20 mill. kr. um árið av á ríkisjáttanini til at gera kanningar við Føroyar og Grønland komandi fimm árin.

Ríkið hevur yvirrnað sett ein kontaktbólk, "Kontaktudvalget", har ráðharrastovan fyri vísind, tøkni og menning hevur samskipandi uppgávuna, og danska játtanin liggur hjá teimum. Í hesi kontaktnavn sítu fólk frá ymsum ráðharrastovum umframt føroyingar og grønlandingar. Sigmund Isfeldt umboðar løgmannsskrivstovuna og Herálvur Joensen, aðalstjóri oljumálaráðið.

Fyri at fáa gjørt konkretu arbeiðini eru tveir stýringsbólkar, har ein er fyri Føroyar og ein fyri Grønland.

Føroyingar hava fingið formannskapin í tí eina stýringsbólkinum og verður tað Martin Heinesen, stjóri á Jarðfrøðissavninum, sum situr við borðendan. Løgmannsskrivstovan hevur heitt á Jarðfrøðissavnið um at samskipa alt tað tøkniliga arbeiðið Føroya vegna. Tað verður so gjørt í tøttum samstarvi við danskar stovnar.

10 fólk eru í hesum stýringsbólkinum, seks danir og fyra føroyingar. Føroyingarnir eru Martin Heinesen og Claus Andersen frá Jarðfrøðissavninum, Hjalti í Jákupsstovu frá Fiskirannsóknarstovuni og Hans Pauli Joensen frá Náttúruvísindaeildini. Dansk umboðini eru m.a. frá farvatsráðnum og kortráðharrastovuni.

Fyrsti stýringsbólkafundurin var í Føroyum beint fyri jól. Næsti fundurin var 28. januar í Keypmannahavn. 6. februar var næsti fundurin í kontaktbólkinum, eisini í Keypmannahavn. Á tí fundinum var allur bygnaðurin og ætlanir fyri 2003 og skitsuporjekt fyri komandi árin gøkkent.

So Jarðfrøðissavnið hevur fingið eina hampuliga stóra arbeiðsuppgávu, og tað kann henda at eisini onnur koma við í arbeiðið.

Jarðfrøðissavnið arbeiðir tætt saman við Danmarks Geologiske Undersøgelser. Farvandsvæsenet hevur ábyrgd av uppmátingum og síðani kemur Kort og Martikelstyrelsen. Ætlanin er, at málsókið, sum Farvandsvæsenet hevur og tað sum hevur við Føroyar at

gera, verður flutt til Føroyar.

Av tí at okkara grannalond hava góðtikið havrættarkonventiúnina fyri nógvum árum síðani og tí eru komin væl áleiðis við sínum arbeiði og tí vit hava ósvaraðar spurningar um yvirlappandi krøv so meta føroyingar, at tað hevur skund at fáa gjørt okkara arbeiði. Vit satsa tí uppá at fáa gjørt meginpartin av innsavningini í ár og næsta ár soleiðis at man kann arbeiða víðari við data og vera komin væl áleiðis eftir fimm árum sigur Martin Heinesen.

Arbeiða eisini saman við øðrum

Tað verða gjørdar neyvar dýpdarkanningar av skapinum av havbotninum. Síðani jarðfrøðilig kortlegging, tvs. hvussu langt út basaltini rökka, hvussu tjúkk sedimentini ella legugrýtið er bæði norðan og sunnan fyri. Hvussu bygnaðurin av jarðarskorpuni er í Føroyum og allan vegin út. Her eru ymsar jarðfrøðiligar kanningar, sum vit skulu brúka til tess at dokumentera, at Føroyar og landgrunnurin halda fram við tí, sum verður kallað fyri nátturligt framhald. Og hetta skal kunna dokumenterast uppá so nógvur mátar sum møguligt. Allar upplýsingar um okkara undirgrund hava týðning. Nógvar kanningar eru longu gjørdar. Eitt nú Føroyar Rockall projektið. Tær upplýsingar vit fingur har kunnu eisini brúkast.

Framtíðar útlit

Í desember í fjør vóru tíggju ár síðan, at Atli Dam, lögmaður, og Poul Schlüter, forsætisráðharri, skrivaðu undir avtaluna um yvirtøku av rævninum í føroysku undirgrundini. Fåur mundi tá droyma um, at so nógv skuldi kunna fáast av skafti eftir so stuttari tíð skrivur Halgir W. Poulsen, advokatur og ein av teimum, sum hevur verið við í arbeiðinum at vinna Føroyum rættindi á undirgrund í grein í serútgávu av Sosialinum í desember í fjør. Hann skrivur eisini um økið fyri sunnan:

-Føroyskir myndugleikar hava í dag ræði á undirgrundini í einum 250.000 ferkilometra øki og kunnu uttan upplýgging skipa fyri, hvussu møgulig rævni í hesi undirgrund skulu verða útvunin, og hvussu peningaúrtøkan av hesum virksemi skal verða umsíttin. Vit hava eitt nútímans lógarverk, bæði tá ræður um virksemið sjálvt og skatting av tí. Vit ráða fyri, nær og á hvønn hátt loyvi at leita eftir og vinna út olju verða bjóðað út, og vit ráða yvir hvør fær hesi loyvi og við hvarjum treytum. Verður talan um munandi olju-

vinnu á føroyskum øki, fer tað at seta ómetallig stór krøv til myndugleikarnar, skulu samfelagsárinini ikki gerast so ógvíslig, at vit verða kollrend. Ikki minst skyldurnar móti umhvørvinum og eftirkomaranum eiga at viga tungt, tá ein møgulig oljuvinna fer í gongd av álvára.

Vit eru eisini við í kappingini um eitt 350.000 ferkilometra stórt øki í ein útsynning úr Føroyum, Hatton-Rockall økið. Hendan kapping stendur millum Stórabretland, Írland, Ísland og Føroyar, sum øll kann sær rættin til hetta økið. Hinumegin stendur Havbotnsmyndugleikin, ið sambært havrættarsáttmálanum frá 1983 skal umboða "felagsarv mannaættarinnar" (les fátækralondini og íbúgarveirra), ið sambært sáttmálanum skulu eiga tann partin av havbotninum, ið verður til avlops, tá ríklondini hava kannað sær sítt.

Hvør av hesum báðum vinnur stríðið um Hatton-Rockall økið er helst ikki ringt at gita, men hvat verður í part til Føroya, tá endaliga skal býstast, man vera meira ivingsarsamt.

Hini londini og visindaligir stovnar, oljuvinna oo. hava gjørt kanningar. Alt verður brúkt.

Hini londini, sum eisini krevja rættin til økini, hava so gjørt onkrar kanningar. Martin Heinesen sigur, at teir hava samband við tey, hóast vit kunnu gerast mótpartar. Føroyingar hava sum er samband við øll grannalondini. -Vit arbeiða saman so langt tað verður mett at vera skilagott og ráðiligt, og tað verður alla tíðina gjørt í samráð við tann politiska myndugleikan, hvat man kann og ikki. Samband er millum londini bæði á tekniskum og á politiskum stóði vísir Martin Heinesen á.

Í Føroyum skal byggjast upp ein databasi, har yvirlit verður yvir allar gjørdar kanningar og data. Metast skal so um dygdina av tilfarinum og hvat manglar í. Martin Heinesen sigur, at man veit, hvat man skal fara eftir og roknar við, at tað verður eingin trupulleiki at seta út í kortið skilagóðar verkætlanir.

Talan er um einar 350.000 ferkilometr stórt øki, sum fyra lond og harimillum vit gera krav um. Tað er føroysk hugsan

at okkara landgrunnur heldur nátturliga fram suður eftir til Rockall og Hatton háslættarnar til man kemur út á djúpt vatn aftur vestan fyri Hatton og sunnan fyri Rockall/Hatton. Tað er sjálvandi alt ov tíðliga at siga, hvussu fara vit so at standa í einum dysti við grannarnar um hetta stóra økið og harvið rættin til møgulig rævni.

Árni Olafsson, sum er serkonur í føroyskum viðurskiftum í danska uttanríkisráðnum, og sum áður hevur havt týðandi leiklut í arbeiðinum at vinna Føroyum rættindi úti á landgrunninum, hevur eisini her eina týðandi uppgávu eitt nú í sambandi við samskiifti millum londini.

Fyri at gera arbeiðið fullgott frá byrjan av verður eisini neyðugan orkan sett av. Martin Heinesen hevur søkt um og fingið farloyvi frá sínum stjórarstari á Jarðfrøðissavninum frá 1. apríl, soleiðis at hann kann taka sær av nýggju uppgávu burturav. Helst verður tað brúkt fyri fleiri fólkum á Jarðfrøðissavninum eisini. Nú verður so sett út í kortið av álvára.

Martin Heinesen, stjóri á Jarðfrøðissavninum, sum komandi árin burturav fer at taka sær av at finna prógv fyri, at Føroyar halda fram langt suður eftir. Her vísir hann kort av økinum, sum m.a. Føroyar gera krav uppá

Mynd Jens K Vang